

Miljövänner för kärnkraft
- Grundad 1988 -

Allt du behöver veta om Sveriges elförsörjning

Av Jan Blomgren professor i tillämpad kärnfysik.

Utgiven av Timbro. (klicka)

Recension av Carl Erik Magnusson,
docent i fysik, ordf. Miljövänner för kärnkraft.

Vi kan inte ändra vår historia. Men vi kan ändra vår syn på historien och dra lärdom inför framtiden. Jan Blomgren, författare till boken "Allt du behöver veta om Sveriges elförsörjning" minns en episod där hans annars sansade mormor Märta med sexårig folkskola i ryggen blixtrade till inför tal om "den gamla goda tiden": "Det var ingen god tid. Folk slet ont, dog tidigt, utslitna! Det är mycket bättre nu. Vi har elektricitet". För några år sedan sände SVT en programserie om fattigdomen i världen med titeln "Varför fattigdom?" För forskare, som författaren, är det viktigt att ställa rätt frågor för att inte komma snett från början. En bättre frågeställning vore "Varför välstånd?" Redan 1651 skrev Thomas Hobbes att "i naturtillståndet är livet ensamt, fattigt, brutalt och kort". Den intressanta frågan är inte varför vissa är fattiga, utan varför inte alla är det längre.

Moderna samhällen är för sitt väl och ve utlämnade till robust elproduktion. Förutsättningarna för vårt land har varit goda, men vi påminns nu allt oftare om elbrist. Varför har det blivit så? Finns ett samband med att energipolitik varit en stridsfråga i nästan ett halvt sekel?

Jan Blomgren är professor i kärnfysik vid ett av de tre svenska universitet som, trots kärnteknikens forskningsförbud 1987 i kärntekniklagen¹ har haft uppdrag att på något sätt förvalta den för sin tid unika kompetens som gjorde det möjligt för Sverige att som enda land vid sidan av stormakterna kunna bygga egna kompletta verk drivna av kärnenergi.

Sverige var ännu på 1870-talet ett av Europas fattigaste länder; 1867 kallas av historikern Hans Villius för "ett satans år". Trots allt kunde utvecklingen vändas radikalt: Närings- och föreningsfrihet infördes, inrikes- och utrikespass avskaffades, migration släpptes fri - många utvandrade, få kom hit. Med fattigdom och liberalisering i ryggen kom en storstilad utveckling på plats: Järnvägar byggdes på lån, elektrifiering av storstadsområden påbörjades: Olidan Trollhätte kraftverk för västra Götaland, Älvkarleby för östra Svealand och Majenfors m fl i Lagan för Sydsverige. Elektrifiering av järnvägen inleddes med bygget av Porjus för Malmbanan och Norrlands inland.

Industrialiseringen ledde till återkommande elbrist med ransoneringar under flera årtionden från 40-talet. En storstilad utbyggnad av älvarna skedde i Norrland utan egentlig debatt fram till striden om Vindelälven², då DN:s chefredaktör Olof Lagercrantz yttrade "Ska vi verkligen offra de sista älvarna nu när atomkraften står för dörren?"³ Evert Taube deltog i striden med sin visa Änglamark. Tidsandan hade vänt efter kriget, Disney boostade framtidsoptimismen med filmen "Vår vän atomen". Så vidtog en ny storstilad utbyggnad och gjorde landet mer distributivt: Barsebäck I och II tillkom i syd på dansk tillskyndan, Ringhals 1–4 i väst, Forsmark 1–3 i öst och Oskarshamn 1–3 i sydost. Utbyggnaden kunde sjösättas på teknisk grund utan egentlig politisk kritik - den började tidigt 70-tal sedan Hannes Alfvén blivit kärnkraftsmotståndets vetenskapliga alibi⁴ med Torbjörn Fäldin (C) som vapendragare. Men ännu en tid överlevde världens bästa elsystem striden.

Boken diskuterar grundligt men tillgängligt vad vi gjort med elförsörjningen, däribland dess tre komponenter sedan avvecklingen av kärnkraften inletts med början i Barsebäck: generering, distribution

1 <https://fof.se/artikel/2008/4/de-motstridiga-bilderna-av-hannes-alfven/>

2 https://www.vbm.se/wp-content/uploads/2017/09/2008_2.pdf

3 Han drev sedan en kampanj mot kärnenergi i DN till Olof Palmes förtret.

4 [Forskning&Framsteg 2008:4; https://fof.se/artikel/2008/4/de-motstridiga-bilderna-av-hannes-alfven/](https://fof.se/artikel/2008/4/de-motstridiga-bilderna-av-hannes-alfven/)

och förbrukning. Hur problematiseras Ygemans påstående: "Sverige har inte brist på el".
Hur blev kärnkraften en politisk fråga? Är politisk konsensus överordnad fysisk verklighet? Vad har avregleringen haft för betydelse för elsystemet när det gäller dess funktion, värdering av systemtjänster, prissättning? Alternativa elkällors ev för- och nackdelar. Vad behöver göras för att säkra framtidens elförsörjning? Är nuvarande mängd och kvalitet på lagstiftningen bra för att upprätthålla en god elförsörjning i alla avseenden? Gynnar tilltagande byråkratisering sitt uppdrag? Och: Kanske mest angeläget ett antal år framöver innan vi har facit:
Varför har Sverige trots goda förutsättningar återkommande risk för elbrist och avbrott. Ser vi igen en kommande ransonering i form av planerade avbrott?
För den som satt sig in i kritiska tillbud under åren kring 2020, är MSB:s varningar i broschyren "Om krisen eller kriget kommer" på allvar. Vi skulle ha mycket att lära av Ukraina. Läs och begrunda:
"Ingen energi är så dyr som ingen energi" (Homi Bhabha, indisk fysiker)